

18.92x27.53	1	עמוד 13	מדיניות ציבורית	31/03/2013	36487748-7
שמואל נאמן מוסד למחקר מדיניות לאומית בטכניון - 85300					

מדיניות רב-תרבותית בחינוך

יצחק טרכטינגוט

בוגר תוכנית המנהלים, סגן מנהל המינהל הקהילתי בשכונת רמות בירושלים
terach2@gmail.com

רגישות תרבותית - המפתח לשילוב חרדים באקדמיה

המאפשרת לבחון את המציאות באופן אמפירי ומעניקה למחקר ולמדע משקל רב, עלולה להעמיד למבחן תפיסות דתיות מוחלטות העומדות בבסיס השקפת עולמו של הסטודנט החרדי, ולפגוע באורח חייו האמוני. אף שהיו במהלך הדורות גדולי-תורה שדגלו ברכישת ידע כללי, האקדמיה המודרנית נתפסת כאנטי-תזה רעיונית לאורתודוקסיה הדתית-שמרנית וכסכנה ממשית לתפיסת העולם העומדת בבסיסה.⁵

אך מעבר לכך, ישנם קשיים יומיומיים ממשיים העומדים בפני סטודנט חרדי באקדמיה:

← ישנם קורסים אקדמיים שבהם תכנים שלתפיסת החרדים, שמיעתם וקריאתם אסורה על פי ההלכה. לא מדובר רק במדעי הרוח, אלא אף במדעי החברה בהתחומים כפיסיכולוגיה וסוציולוגיה, הכלולים תכנים המנוגדים לתפיסת העולם הדתית-חרדית.

← האקדמיה מזמנת לסטודנט חרדי אתגרים הלכתיים לא פשוטים: ישיבה בקבוצות מעורבות מגדרית, השגת אוכל בכשרות מהודרת, התמודדות עם חברה ובעלי סמכות שהם בעלי השקפת עולם מנוגדת ומנוכרת, וצורך בידע הלכתי רב כדי להתמודד עם שאלות מזדמנות, ידע שאיננו תמיד נמצא אצל הסטודנט החרדי.

← קושי לשלב בין זמני הלימודים באקדמיה לבין סדר יומו של סטודנט חרדי ממוצע. הסטודנטים הנשואים ברובם הנם אבות/אימהות לילדים קטנים, ולימודים בשעות הצהריים מהווים בעבורם מעמסה בלתי אפשרית. נוסף על כך, כולל סדר יומו של הסטודנט פעולות דתיות שהאקדמיה אינה מתחשבת בהן: תפילות, קביעת עתים ללימוד תורה, חופשות בחגים ועוד.

חרדים היוצאים לאקדמיה עושים כברת דרך ארוכה לשם השתלבותם בחברה הכללית. היציאה ללימודים מצריכה אומץ רב והליכה נגד ה"מיינסטרים", שברובו עדיין דבק בתפיסות מסורתיות. הפלטפורמות והשלוחות מאפשרות לסטודנטים להימנע ולו ממקצת הקשיים שמציבה האקדמיה בפניהם, ולהשתלב בה בצורה נוחה ובטוחה יותר בעבורם.

אם חפצים פרנסי השכלה הגבוהה להנגיש איכות ומצוינות אקדמית לכלל החברה ולהימנע מיצירת מעמדות שונים, עליהם למצוא דרך לשלב את הסטודנטים החרדים, המהווים חלק בלתי נפרד מדור העתיד של האקדמיה, בין כותלי המכללות והאוניברסיטאות, תוך רגישות תרבותית התואמת את השקפת עולמם ואת אורח חייהם של בני הקהילה.

לאחרונה אנו עדים לזרם גובר של בני הקהילה החרדית אשר חובשים את ספסלי האקדמיה. בשנת הלימודים תשע"ב למדו במוסדות אקדמיים בישראל כ-7,350 סטודנטים חרדים, שליש מהם בפלטפורמות ה"מארחות" שלוחות של מוסדות אקדמיים מוכרים, שליש בשלוחות עצמאיות של מוסדות אלו, כרבע במוסדות ותיקים שהוכרו על ידי המ"ג,⁶ חמישה אחוזים באוניברסיטה הפתוחה, ורק חמישה אחוזים במסגרות אקדמיות רגילות.⁷ מספר החרדים המועט במסגרות אקדמיות כלליות בולט לעומת העלייה החדה במספרם בשנים האחרונות. באוניברסיטה העברית, לדוגמה, גדל פי עשרה מספר הסטודנטים החרדים בשנים 2007-2012,⁸ אך עדיין מדובר במספרים קטנים מאוד, הן ביחס למספר הסטודנטים הכללי, והן ביחס למספר הסטודנטים החרדים באקדמיה.

היעדר סטודנטים חרדים במסגרות האקדמיות הכלליות מקשה על שילובם בשוק העבודה. המוסדות החרדיים טרם הספיקו לרכוש לעצמם שם, וישנם מעסיקים הרואים בבוגריהם בעלי "השכלה מסוג ב", עובדה הגוררת קושי במציאת עבודה ושכר נמוך לעובדים. מחקרים מצאו שהמשכורות של חרדים בוגרי מכללות ופלטפורמות, הנן 60 אחוזים בלבד מהמשכורות של עמיתיהם שלמדו במוסדות רגילים.⁹ זאת, אף כי מחקרים הראו שמרבית הסטודנטים החרדים הם בעלי פוטנציאל לא מבוטל. לרבים אמנם חסר ידע בסיסי באנגלית, מתמטיקה ומקצועות יסוד אחרים, אך רובם בעלי יכולת אינטלקטואלית גבוהה, כושר התמדה, שנות לימוד רבות (14.5 בממוצע), גיל מבוגר וניסיון חיים רב, המאפשרים להדביק פערים בתוך שנים מועטות.¹⁰ אמנם בפלטפורמות החרדיות ישנם תנאי קבלה "מתחשבים" והשתתפות במימון שכר לימוד מעבר למקובל, אך הדבר אינו מסביר את נהירתם של חרדים לשלוחות עצמאיות ולאוניברסיטה הפתוחה, למרות היתרונות הגדולים הנמצאים במוסדות האקדמיים הרגילים.

ייתכן שהתשובה לכך נעוצה בשורשי התרבות החרדית. לחרדים ריאקציה היסטורית כלפי האקדמיה, שהלכה והתעצמה במהלך השנים תוך התבססות על קשיים אמיתיים והיסטוריים גם יחד. לימודים אקדמיים קשורים למונח "השכלה", המהווה סמל למודרניזציה ולחילון, שגרמו לרבים לנטוש את אורח החיים הדתי במאות השנים האחרונות. החרדים חוששים שגישה מדעית,

1 מתוך: גל, ד. וזקוביצקי, א. (2012): "הדרך לשילוב - נייר מדיניות לעידוד השתלבות החרדים בשוק העבודה". יצא לאור על ידי פרויקט "שילוב חרדים" שע"י מוסד שמואל נאמן, הטכניון, חיפה.

2 על פי דיווח ממשד דיקן הסטודנטים.

3 מתוך: מלחי, א. (2011): "השתלבותם של חרדים בעלי הכשרה בשוק העבודה", בהוצאת משרד התמ"ת.

4 על פי: זקוביצקי, א. (2011): "קווים לדמותו של הסטודנט החרדי". יצא לאור על ידי פרויקט "שילוב חרדים" שע"י מוסד שמואל נאמן, הטכניון, חיפה.

5 מתוך: מלחי, א., כהן, ב. וקאופמן, ד. (2008): "חרדים לעתידם - עמדות וחסמים ביחס ללימודים גבוהים במגזר החרדי". ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל.